

Latvijas Universitātes
Diasporas un migrācijas
pētījumu centrs

LU DMPC konference, veltīta diasporas bērnu un jauniešu izglītībai. LU, Mazā aula, 2015.gada 22. oktobris. Foto autore: Arta Mellupe

LU Diasporas un migrācijas pētījumu centra pētījumu kopsavilkumi 2014-2015

Latvijas Universitātes
Diasporas un migrācijas
pētījumu centrs

DIASPORAS POLITISKĀ PĀRSTĀVNICĪBA
LATVIJĀ UN EIROPAS SAVIENĪBĀ:
PARLAMENTĀRĀ DIMENSIJA

Aija Lulle, Evija Kļave, Gunda Reire, Ieva Birka un Elza Ungure

Rīga
2015

Diasporas politiskā pārstāvniecība Latvijā un Eiropas Savienībā: parlamentārā dimensija (A. Lulle, E. Kļave, G. Reire, I. Birka, E. Ungure)

Pētījumā apskatīta ES valstu pieeja diasporas politiskajai pārstāvniecībai, teorētiski analizēta un modelēta diasporas parlamentārās pārstāvniecības dimensija un veikts empīrisks pētījums par diasporas parlamentārās pārstāvniecības esošajiem un vēlamajiem modeļiem Latvijā. Sniegtās rekomendācijas aptver gan salīdzinoši vienkāršākus procedurālos jautājumus, gan ilgstošu, pastāvīgu darbu, kas jāveic valstij un diasporai politiskās pārstāvniecības kompetences vairošanai.

- Diasporas pārstāvniecību ES valstīs var iedalīt divos pamatveidos: (1) balsošanas tiesības un balsojuma organizēšanas metodes kā līdzdalības forma vēlēšanās, un (2) ikdienas prakses, ko valstis paredz politikā un īsteno diasporas pārstāvniecībā, atbalsta sniegšanā un sadarbības veidošanā. Vairums ES dalībvalstu paredz diasporai tiesības piedalīties vēlēšanās, taču atšķiras gan balsošanas, gan balsu skaitīšanas metodes. Piecās valstīs pastāv īpaša diasporas parlamentārā pārstāvniecība un lielākā daļa valstu pieļauj diasporas balsojumu nacionālajās vēlēšanās.
- Galvenās Latvijas diasporas parlamentārās pārstāvniecības problēmas: zema vēlēšanu aktivitāte, zema politiskā iesaiste, atbildīguma problēma (ievēlēto atbildīgums vēlētāju priekšā), zems pašorganizēšanās līmenis diasporā (pilsonisku organizāciju veidošana un iesaistīšanās tajās), vāji definētas un artikulētas diasporas politiskās intereses.

Pētījumā ar **politisko pārstāvniecību** tiek saprastas gan vēlēšanu tiesības diasporas locekļiem, gan arī jautājumu klāsts, kas saistīts ar diasporas politiskās kompetences veidošanos dažādos līmeņos: indivīda interesi, iesaisti un sadarbību ar izcelsmes valsti un diasporas kopienu pašorganizēšanos.

- Pieļaujot dubultpilsonību, Latvija ir spērusi būtisku soli saišu uzturēšanā un piederības sajūtas stiprināšanā. Līdz ar to Latvijas valstij ir arī jā rūpējas par to, lai tiktu nodrošinātas politiskās līdzdalības iespējas ārpus Latvijas valsts robežām.
- Latvijas diasporas politiskās līdzdalības līmenis nākotnē būs atkarīgs no savstarpēji saistītiem faktoriem, kuru mērķis ir stiprināt diasporas kopienas apziņu un piederības sajūtu vienotai Latvijas nācijai kā transnacionālai politiskajai un kultūras kopienai. Svarīga loma šī mērķa sasniegšanā būs pašai diasporai, tās politiskajai kompetencei, kvalitatīvam politiskajam piedāvājumam un prasmei to komunicēt ar vēlētājiem, atzīstot diasporas vēlētāju par tikpat svarīgu elektorāta daļu kā jebkuru citu sociālo grupu.
- Lai veiktu uzlabojumus diasporas politiskās pārstāvniecības jomā, galvenais izaicinājums ir pāriet no deklaratīvas politikas uz rīcības politiku. Tas ietver gan ar diasporu kopējas informatīvas un intelektuālās vides radīšanu, gan valsts tēla veidošanu “uz iekšpusi”. Jāņem vērā, ka diaspora sociāli demogrāfiskajos aspektos ir ļoti daudzveidīga un aptver ne tikai latviešus, bet arī citu tautību un etnisko grupu Latvijas pilsoņus. Ilgtermiņā visefektīvākie būs tie risinājumi, kuri politiskajā dienaskārtībā nonāks nevis kā politiku, bet gan kā pašas sabiedrības iniciatīva.

Minimālais nepieciešamais līmenis: **tehniski-procedurālie risinājumi**

- Veidot īpašas informācijas kampaņas diasporai par dzīvesvietas reģistrēšanas pienākumu, vēlēšanu norisi, procedūru, iespēju organizēt vēlēšanu iecirkņus savas dzīves vietas administratīvajā teritorijā u.c.
- Turpināt īstenot pasākumus, kas vērsti uz maksimāli ērtas balsošanas procedūras nodrošināšanu – atbalstīt konsulāro iestāžu izbraukuma vizītes pirms vēlēšanām, lai reģistrētu pilsoņus vēlēšanām. Atvieglot pasta balsošanas procedūru, radot tehniski drošu risinājumu reģistrācijai vēlēšanām internetā. Paaugstināt ĀM Konsulārā departamenta kapacitāti vēlēšanu norises ārvalstīs koordinēšanai.
- Veidot īpašas priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas diasporai, kas motivē un pamato, kāpēc ikkatrai balsij ir nozīme un kā balsojums ietekmē Latvijā un ārvalstīs dzīvojošo Latvijas pilsoņu nākotni.
- Veidot vēlēšanu simulācijas, izglītības programmas un izglītojošas kampaņas diasporai. Uz Latvijā katru gadu notiekošās Jauniešu Saeimas bāzes iespējams radīt līdzīgu projektu, paredzot jauniešu politiskās debates par diasporas pārstāvjiem esošajā Jauniešu Saeimā.

Paplašinātais līmenis: **sabiedriski-politiski risinājumi**

- Diasporas organizācijām pilnvērtīgāk izmantot jau esošos savu interešu aizstāvības un pārstāvības instrumentus: ĀM speciālo uzdevumu vēstnieka diasporas jautājumos starpniecību, ĀM darba grupu diasporas politikai; pievienoties NVO un MK sadarbības memorandam; veidot ciešāku sadarbību ar Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisiju. Veicināt diasporas interešu paušanu un

pārstāvēšanu Saeimā ar jau izveidotu instrumentu palīdzību – sabiedrības iniciatīvu portālu www.manabalss.lv un līdzdalību Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas sēdēs.

- Veidot abpusēji izdevīgas konsultatīvās padomes, iespējams, ar diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību atbalstu, starp Latvijas valsts pārstāvjiem un dubuļpilsoņiem.
- Stiprināt diasporas nevalstiskās organizācijas, atbalstot formas, satura un mērķa grupas ziņā daudzveidīgas sociālās, kultūras un pilsoniskās aktivitātes, radot priekšnosacījumus politiskajai aktivitātei.
- Politiskajām partijām savās programmās ietvert mērķtiecīgu diasporas politiku. Deputātu kandidātu, politiķu un ierēdņu regulāras (ne tikai priekšvēlēšanu) vizītes uz diasporas mītnes zemēm, skaidrojot politiku un veicinot politisko atbildīgumu.
- ĀM darba grupā diasporas politikai attīstīt tālāko diskusiju par nepieciešamajām izmaiņām diasporas parlamentārās pārstāvniecības modelī, pieaicinot par vēlēšanu organizēšanu atbildīgās un iesaistītās institūcijas (CVK, ĀM Konsulāro departamentu u.c.).

Latvijas Universitātes
Diasporas un migrācijas
pētījumu centrs

MEDIJU PLATFORMAS UN DIASPORAS MEDIJI: IZPRATNES UN VAJADZĪBAS

Aija Lulle, Elza Ungure un Laura Bužinska

Rīga
Latvijas Universitāte
2015

Mediju platformas un diasporas mediji: izpratnes un vajadzības (A. Lulle, E. Ungure, L. Bužinska)

Diasporas pārstāvji akadēmiskajā literatūrā jau ilgstoši aplūkoti kā aktīvi mediju veidotāji un lietotāji, turklāt mūsdienās īpaši nozīmīga kļuvusi dažāda veida tīklošanās ar vairāku mediju starpniecību un diasporas mediju platformu veidošanās. Šis pētījums pievēršas Latvijas diasporas mediju vajadzību analīzei, un piedāvā ieteikumus, kas ļautu labāk izprast mediju vajadzības, vēsturisko kontekstu un mūsdienu izaicinājumus.

- Latvijas diasporā pastāv liela mediju dažādība, katram no tiem ir sava loma un auditorija. Šajā pētījumā tika aplūkota mediju pašidentificēšanās un izpratne par savu darbību, tomēr pilnīgākai izpratnei būtu nepieciešams pētījumu turpināt, pievēršoties šo mediju satura analīzei ilgstošā laika posmā.
- Lai noturētu un piesaistītu auditoriju, medijam ir jābūt satīklotam ar plaši lietotām sociālo tīklu vietnēm. Latvijas diasporas mediji ļoti aktīvi tīklojas mūsdienu medijos un paši pēc savas iniciatīvas, ir spējuši izveidot sociālajos tīklos pieejamas vietnes, kas piesaista daudzskaitlīgu auditoriju.
- Daudzviet joprojām aktuāla ir drukāta medija izdošana. Šis materiāls turpmākajām paaudzēm būs svarīgs vēstures pētniecībā, līdz ar to nākotnē būtu aktīvi jāpievēršas mediju arhivēšanas prakšu veidošanai un pašu arhīvu pētniecībai gan attiecībā uz drukātajiem, gan elektroniskajiem medijiem.
- Mediju konkursos ir jāņem vērā mediju kapacitāte. Diasporas medijiem ir grūti vai pat neiespējami sacensties ar profesionālu sabiedrisko vai komerciālu mediju. Ieguldījums diasporas

mediju attīstībā ir vērtējams ne tikai ekonomiski, bet arī, ņemot vērā šo mediju sociālo lomu un nozīmi.

- Centralizēti veidotas platformas izveide raksturo valsts nopietno iesaisti un ieguldījumu saiknes ar diasporu veidošanā un uzturēšanā, tādēļ šādas platformas uzturēšana ir ne vien vēlama praktisku iemeslu dēļ (lai valsts un citas institūcijas varētu strukturētā un pārskatāmā veidā izplatīt informāciju), bet tai ir arī dziļi simboliska nozīme, apliecinot, ka diasporai kā vienotas nācijas daļai ir arī atšķirīgas vajadzības informācijas saņemšanā, ko valsts apzinās un cenšas nodrošināt.
- Galvenais atbalsts medijiem jāvērs uz satura pilnveidi un kvalitāti, lai veicinātu briedumu kvalitatīvas informācijas veidošanā un auditorijas izglītošanā. Nepieciešams lielāks

atbalsts no Latvijas medijiem, īpaši ziņu aģentūrām, sniedzot piekļuvi ziņām un foto materiāliem.

- Mediju galvenās vajadzības saistītas ar finansiālu, brīvā laika un cilvēkresursu trūkumu, jo vairumā gadījumu mediju komandas darbojas pēc brīvprātības principa. Jāveicina atbalsts mediju saturu pilnveidei un profesionāļu piesaistei. Jāatbalsta diasporas mediju pārstāvju tikšanās un apmācības, tai skaitā arī par tehnoloģisku risinājumu ieviešanu savā darbībā.
- Daļa mediju spēj piesaistīt projektu līdzekļus, kā arī gūt ienākumus no reklāmām, sludinājumiem un biedru naudām. Tomēr būtu nepieciešams sniegt atbalstu projektu pieteikumu un to īstenošanas prasmju uzlabošanai, lai mediji paši būtu spējīgi piesaistīt finansējumu.

Radot iespējas attīstībai

Diasporas bērnu un jauniešu izglītība

Radot iespējas attīstībai: diasporas bērnu un jauniešu izglītība

Grāmatā apkopoti 18 pētījumi, kas tematiski sadalīti 3 daļās. Kopdarba **mērķis** ir praktiski un analītiski gan no vēsturiskās attīstības, gan mūsdienu skatupunkta izvērtēt, kā radīt labākas iespējas diasporas bērnu un jauniešu saikņu stiprināšanai ar dzimteni un kā uzlabot valsts, Latvijas vietējās sabiedrības un institūciju saikni ar diasporas bērniem un jauniešiem.

- Ģimenēm ar bērniem tieši labāku iespēju nodrošināšana jaunajai paaudzei ir viens

no spēcīgākajiem mūsdienu starptautiskās pārvietošanās pamatmotīviem. Dzīve citā kultūras vidē un arī atgriešanās dzimtenē pēc ilgstošas prombūtnes parasti rada būtiskas pārmaiņas indivīdu un ģimeņu dzīvē.

- Tā kā bērnība un skolas gadi ir viens no visintensīvāk institucionāli strukturētajiem cilvēka dzīves posmiem, atvērtība un izpratne par dzīvi kustībā nepieciešama arī skolām – vienām no nozīmīgākajām institūcijām bērnu un jauniešu dzīvē.

I Daļa. Latviešu diasporas skolas

Pirmajā daļā analizēta skolu veidošanās atšķirīgos laikos un dažādās vietās ārpus Latvijas, pievēršoties kā vēsturiskajam izklāstam, tā arī mūsdienu situācijai. Tā ļauj izprast diasporas skolu veidošanās motīvus, apmeklējuma dinamiku un grūtības,

Jautājums, kā radīt iespējas pozitīvām pārmaiņām, prasa uzmanīgu, **atvērtu skatījumu uz mūsdienu mobilitātes daudzveidību**. Lai gan skolas gaitu uzsākšana ir spēcīgs stimuls vecākiem nostiprināt dzīvi un iesakņoties vienā vietā, darba un mainīgo ģimenes saišu, kā arī nosacīti vieglākas pārvietošanās apstākļos migrācija tomēr nav uztverama kā vienvirziena process, kas ietver tikai došanos prom no dzimtenes vai tikai atgriešanos tajā uz visu mūžu.

kuras bija un ir jāpārvar pašiem skolēniem, vecākiem, skolotājiem un administratīvajam personālam.

Latviešu nedēļas nogales skolas ASV un Kanādā (I. Garoza, L. Bužinska)

I. Garoza un L. Bužinska sniedz vēsturisku ieskatu izmaiņās, ko laika gaitā pieredzējušas ASV diasporas skolas, kā arī analizē to, kā skolas tiek organizētas un ar kādiem izaicinājumiem tās saskaras.

- Viens no galvenajiem izaicinājumiem, ar ko arvien vairāk saskaras latviešu skolas Ziemeļamerikā, ir angļu valodas dominēšana bērnu savstarpējās socializācijas procesā. Tomēr skolu pieredzē balstītie novērojumi liecina, ka par spīti bažām par bērnu zināšanu pasliktināšanos, latviešu skolas spējušas turpināt darbu un latviskās izglītības procesu. Nav pamata neticēt, ka ar enerģisku un mērķtiecīgu vecāku līdzdalību, sabiedrības un Latvijas valdības atbalstu to izdotos turpināt vēl vismaz vienas vai divu paaudžu garumā.
- Par lielu izaicinājumu skolu ikdienas darbā kļuvis arī bērnu dažāda līmeņa latviešu valodas zināšanu līmenis. Ņemot vērā diasporas skolu specifisko situāciju un vajadzības, tām nav īsti

piemēroti ne Latvijas skolās izmantotie latviešu valodas apguves materiāli, ne arī bilingvālās izglītības mācību materiāli, kas paredzēti Latvijas minoritāšu skolām.

- Lai panāktu lielāku bērnu interesi par latvisko izglītību, ļoti būtiski mācību procesā izcelt citas valodas un kultūras apguves lielās priekšrocības, mācību procesā ieviest mūsdienu tehnoloģijas, stiprināt bērnu saites ar mūsdienu Latviju, parādot, ka tā nav vien mītiska zeme vecvecāku atmiņās, bet gan reāla valsts ar stabilu izaugsmi, bagātu vēsturi un kultūru un ievērojamiem starptautiskiem panākumiem dažādās jomās.
- Jāņem vērā, ka, pat saņemot valsts atbalstu, neviena papildskola nespēs darboties ilgtermiņā, ja tās darbības pamatā nebūs vecāku un sabiedrības pārliecības par latviskās izglītības vērtību un nozīmi. Tāpēc primāri ir jāstiprina latviskās izglītības vērtība un diasporas locekļu iespējas iesaistīties latviešu skolu un sabiedrības dzīvē.

Latviešu skola Austrālijā: divu imigrācijas viļņu Austrālijā salīdzinājums (D. Grosa)

D. Grosa pētījumā par Melburnas Latviešu sestdienas skolu salīdzina divus emigrācijas viļņus un cenšas izziņāt latviešu emigrantu motivāciju vest savus bērnus uz Latviešu sestdienas skolu. Autore īpaši pievēršas pamatvērtību un kopienas izpratnes analīzei.

- Skolas nākotnes izaicinājums ir, kā vienot divas latviešu kopienas daļas – jauno un veco. Lai skola turpinātu pastāvēt un uzplauktu, tai ir svarīgi iesaistīt jaunus Latvijas emigrantus, kuru līdzdalība skolas kopienā ir svarīga vairākos līmeņos.

- Valoda ir viens no visbiežāk minētajiem faktoriem latviešu skolas apmeklējumam, tas arī cieši saistīts ar sabiedriskas dabas iemeslu – vest bērnus uz latviešu skolu, lai viņi tur sadraudzētos ar latviešiem. Vēl viens motivējošais faktors ir tas, ka svarīgi piedzīvot svētku un kultūras pasākumus kopienas atmosfērā un skolā, kā arī iepazīties ar plašāku latviešu kopienu un visu, ko tā var piedāvāt.
- Nesenajiem imigrantiem ir augstākas prasības pret latviešu valodas mācīšanu bērniem, bet vienlaikus viņi apzinās skolas ierobežotās iespējas. Turpretim otrās paaudzes Austrālijas

latvieši jūtas pateicīgi, ka viņu bērni joprojām var apmeklēt skolu tāpat kā viņi savā bērnībā.

- Austrālijā dzimušie pētījuma dalībnieki, kas paši bija līdzīgi audzināti Austrālijas latviešu sestdienas skolās, kur valoda un kultūra bija nozīmīga viņu dzīves daļa, uzsvēra “kopienas garu”, ko viņi bija izbaudījuši un grib nodot saviem bērniem. Šķiet, ka šī kopienas apziņa kļuvusi nozīmīga arī dažiem nesenajiem imigrantiem, kuri agrāk, dzīvojot Latvijā, nav jutušies īpaši patriotiski.

Latviešu bērnu izglītība Lielbritānijā 1950-2015 (I. Auziņa Smita)

I. Auziņa Smita vēsturiskā un mūsdienu griezumā analizē diasporas kopienas un skolu veidošanos Anglijā.

- Vēlme radīt bērniem iespējas – veidot izpratni par latvisko izcelsmi, zināšanas par latviešu kultūru – ir vienojošas rūpes gan trimdniekiem, gan tiem, kuri uz Lielbritāniju pārcēlušies salīdzinoši nesen.
- 1948. gadā Lielbritānijā tika radīta pirmā latviešu papildskola. Līdz 1991. gadam kopumā darbojās 26 skolas, dažas tikai īslaicīgi. No sākuma tās mēģināja mācīt pēc neatkarīgās Latvijas

tautskolu programmas, bet gadu gaitā programma tika pielāgota trimdas apstākļiem. LNPL rīkoja skolotāju sanāksmes un konferences, vasaras nometnes gan latviski runājošiem bērniem, gan latviešu valodas nepratējiem. Katru gadu notika arī Bērnu svētki un Bērnu dienas.

- Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas līdz ar jaunu latviešu ierašanos Lielbritānijā ir dibinātas jaunas latviešu papildskolas (2015. g. – 24), atsāktas skolotāju sanāksmes, kā arī atjaunotas Bērnu dienas un 3x3 nometnes latviski runājošiem bērniem.

Latviešu diasporas skolu veidošanās un attīstība Eiropā (E. Ungure)

E. Ungure apraksta un analizē latviešu diasporas skolas Eiropā.

- Kopumā Eiropā šobrīd darbojas aptuveni 52 latviešu diasporas skolas, kas ir apmēram puse no latviešu diasporas skolu

kopskaita pasaules mērogā. Taču skolu skaits ir mainīgs, jo to veidošana un uzturēšana lielākoties balstās vecāku, bērnu un brīvprātīgo skolotāju un skolu administrācijas iniciatīvā.

- Diasporas skolas darbojas kā starpnieks starp Latviju un diasporu, radot un uzturot diasporas interesi par Latviju un sniedzot iespēju diasporai veidot vienotu kopienu Eiropas valstīs un pilsētās un apzinoties sevi kā daļu no Latvijas tautas. Viena no svarīgākajām skolas funkcijām ir tajā veidot telpu, kur bērni un jaunieši var iegūt etniskus un socio-kulturālus resursus, kas potenciāli vairo viņu iespējas nākotnē. Diasporas skolas funkcionē kā telpa, kur latviešu izcelsmes cilvēkiem sanākt kopā un kopīgi veidot un izpaust latvisko identitāti, un uzturēt saikni citam ar citu un ar Latviju. Šāda iespēja ir īpaši būtiska, tieši domājot par diasporas bērniem un jauniešiem, jo viņu identitāte un attiecību tīkls kopumā tikai veidojas, tādēļ bez iespējas regulāri uzturēties “latviskā”, t.i., etniski specifiskā, vidē viņi daudz ātrāk var asimilēties mītnes zemē, atsakoties no latviskās identitātes un pārtraucot saiknes ar Latviju.
- Vēsturiski diasporas skolās mācības notika “tradicionāli”: skolotājiem pasniedzot mācību vielu pa atsevišķiem mācību priekšmetiem, turpretī mūsdienās diasporas skolas arvien vairāk izvēlas citādu pieeju – integrētu satura un valodas apguvi. Mācību viela tiek pasniegta latviešu valodā, piesaistot informāciju par ģeogrāfiju, vēsturi un kultūru konkrētiem etniski un nacionāli nozīmīgiem tematiem. Rezultātā, apgūstot dažādas tēmas, tiek apgūta arī valoda. Integrētā mācību pieeja ir veiksmīga prakse, kas ļauj piedalīties un kopīgi darboties dažāda

vecuma bērniem ar dažāda līmeņa valodas zināšanām, vienlaikus nodarbībā iesaistot arī bērnu vecākus.

- Trūkst datu un izpratnes par jauniešu izglītības vajadzībām un konkrētām lietām, ko jauniešu auditorijai varētu piedāvāt diasporas skolas, lai spētu konkurēt ar citiem interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas iespēju piedāvājumiem mītnes zemēs. Šobrīd diasporas skolu skolēnu vecums nepārsniedz 14 gadus. Vecākiem jauniešiem rodas citādas vajadzības, ko pašlaik diasporas skolas nespēj apmierināt. Jaunieši izvēlas tādas brīvā laika aktivitātes un interešu izglītību, kas varētu noderēt, piemēram, pretendējot uz tālākas izglītības iegūšanu. Tādēļ būtu pozitīvi, ja nākotnē būtu iespējams piedāvāt kvalitatīvāku, augstāka līmeņa un konkrētiem izglītības standartiem atbilstošu latviešu valodas apmācību, par ko būtu iespējams saņemt starptautiski atzītu sertifikātu. Ja izdotos piesaistīt jauniešu auditoriju, iespējams, palielinātos varbūtība, ka šī paaudze vēlētos arī savos bērnos attīstīt šo identitātes daļu un veidot viņu saikni ar Latviju.
- Diasporas skolu darbinieki ir pozitīvi un entuziastiski noskaņoti un redz diasporas skolu uzturēšanā ieguldītā darba jēgu. Lai šis entuziasms un optimisms, kā arī vēlme ilgtermiņā darboties skolās nezustu, skolu darbiniekiem nepieciešams atbalsts un viņu darba novērtējums. Galvenais izaicinājums ir skolotāju piesaiste ilgtermiņa sadarbībai, jo pašlaik skolotāji visbiežāk atalgojumu nesaņem nemaz vai saņem ļoti maz. Tikai aptuveni trešajai daļai diasporas skolu pasniedzēju ir pedagoģiskā izglītība un pieredze pedagoģiskajā darbā, jādodomā par viņu

prasmju un kvalifikācijas celšanu. Īpaši noderīgi būtu intensīvie kursi, kas paredzēti tieši esošajiem un potenciālajiem diasporas skolu pasniedzējiem. Pasniedzēju darbu būtiski atvieglotu vienotas diasporas skolu mācību programmas izstrādāšana un brīvi pieejamu mācību materiālu izveidošana. Svarīgi paplašināt jau īstenoto praksi diasporas skolu darbiniekiem izrādīt atzinību

par darbu, piemēram, pasniedzot skolām, skolotājiem un administrācijai atzinības rakstus.

- Diasporas skolām ļoti būtisks ir arī praktisks institucionāla līmeņa atbalsts no Latvijas institūcijām diasporas skolu telpu nodrošināšanā.

Latviešu diasporas veidošanās un attīstība Brazīlijā (A. Mellepe)

- Latvieši Brazīlijā ieradās, sākot ar 19. gs. beigām. Tiek lēsts, ka Brazīlijā dzīvo apmēram 20 000 latviešu izcelsmes pēcteču. Līdzīgi kā citās valstīs latvieši Brazīlijā veidoja savas kopienas un organizācijas, tomēr lielo plašumu un ģeogrāfisko apstākļu dēļ ilgtermiņa sabiedriski veidojumi, kas daudzskaitlīgi un neatkarīgi no konfesijas apvienotu latviešus, tā arī neizveidojās.
- Toties mūsdienu tehnoloģiskās iespējas un informācijas aprites ātrums daudziem nu jau trešās vai pat ceturtās paaudzes tautiešiem radījis plašāku interesi par Latviju. Līdz ar to Brazīlijā

radies Latviešu kultūras centrs Ižui pilsētā un darbojas latviešu nedēļas nogales skola Novā Odesā, kur latviešu pēcteči regulāri apgūst latviešu valodu.

- Latviešu valodas skolotāju darbs Brazīlijā būtu nepieciešams, jo interese par senču zemi un iespējamo pārceļšanos uz Latviju ar katru gadu kļūst aizvien lielāka. Svarīgi attīstīt arī tālmācības sistēmu, lai tik plašā zemē kā Brazīlija ikviens, kas vēlas apgūt latviešu valodu un kultūru, varētu to mācīties neatkarīgi no cilvēku skaita vai nedēļas nogales skolu eksistences.

Diasporas un skolu veidošanās un attīstība: Krievija (A. Mellepe)

- Krievijā dzīvojošos latviešus var iedalīt pēc viņu ierašanās laika posma: veclatvieši, padomju varas represētie un viņu pēcnācēji, kā arī brīvprātīgi aizbraukušie, kas devās uz Krieviju Padomju Savienības laikā.
- Pilsētās (Maskavā, Krasnojarskā, Omskā) un ciemos (Augšbros un Kurzemes Ozolainē Omskā, M. Gorkija ciemā

Baškortostānā), kur latviešu un latgaļu pēcteči dzīvo lielākā skaitā vai kompakti, pēc Padomju Savienības sabrukuma darbojas latviešu organizācijas, vēl pašlaik uzturot dzīvu latviešu valodu un kultūru.

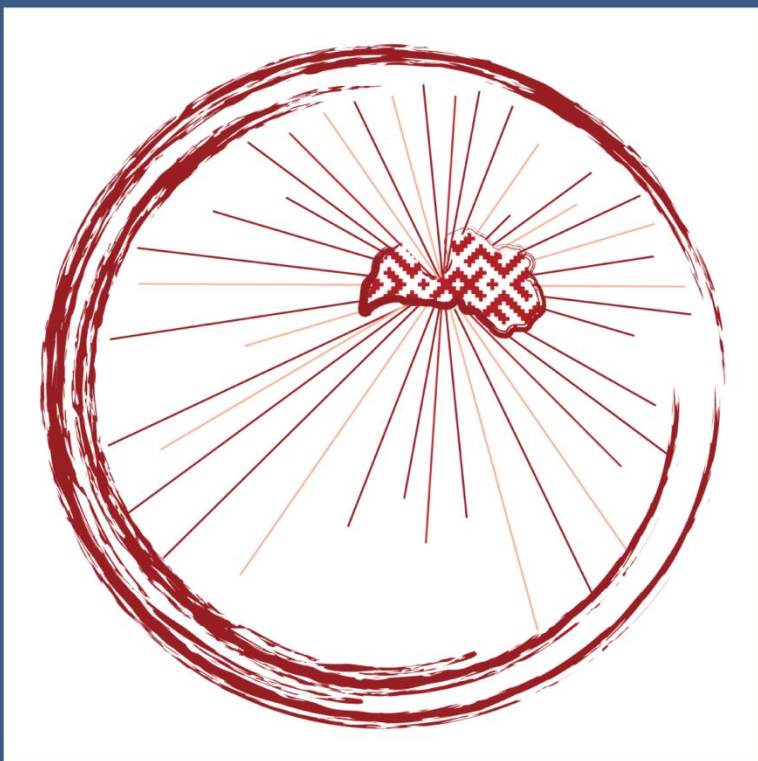
- Ik gadu palielinās bērnu un pieaugušo interese par latviešu kultūru, bet ne par latviešu valodas nodarbībām.

Vecāki, bērni un skolas no bijušo audzēkņu skatupunkta (D. Grosa)

D. Grosa analizē aptaujas un interviju datus ar bijušajiem diasporas skolu audzēkņiem, lai uzzinātu, kāds ir bijušo audzēkņu viedoklis par to laiku, kuru viņi bērnībā pavadīja latviešu skolās.

- Lielākajai daļai respondentu atsauksmes bija pozitīvas, viņi slavēja ne tikai skolas, bet arī ārpusskolas nodarbības un vasaras programmas, kas palīdzēja viņos ieaudzināt dziļu latviskās identitātes apziņu, nacionālo pašlepnumu, piederības sajūtu latviešu kopienai, kā arī palīdzēja iemācīties valodu un sniedza zināšanas par viņu vēsturisko mantojumu. Daudzi gan atzina, ka mājas vide ir bijusi galvenais latviešu valodas apguves avots un skolas tikai papildinājušas mājās apgūto, kā arī devušas iespēju tikties plašākā sabiedrībā ar citiem bērniem, kas līdzīgi auguši ar šo pašu valodu un kultūru.

Tomēr jāņem vērā arī grūtības, ar kādām saskārās bērni un ģimenes. Skolu kodolu nereti veidoja latviski brīvi runājošas sabiedriski aktīvas ģimenes, līdz ar to citiem bija grūtāk iekļauties šajos stingrajos parametros. Tas ļauj secināt, ka, iespējams, nepieciešama iekļaujošāka pieeja, kas, lai arī grūtāka skolām un pedagogiem, ir būtiska, lai aptvertu plašāku kopienu.

Autore: Ilze Vindberga. Pirmais variants darbam, kuru paredzēts veltīt diasporas tēmai. Autore aktīvi iesaistās diasporas saikņu stiprināšanā ar savu māksliecisko talantu. Autores vēstījums: "Zīmējumā, izmantojot karmīnsarkano krāsu, simboliski attēloju, zemeslodes apaļo formu, veidotu no krāsu līnijām, kas rada asociācijas ar Latvijas sarkanbaltsarkano karogu. Zīmējuma iekšpusē attēloju Latvijas kontūru, kas pildīts ar Latvju rakstu. Daudzās, no Latvijas kontūra izejošās līnijas simboliski atspoguļo bērnus un jauniešus ārpus Latvijas, kuru saknes meklējamas Latvijā."

II Daļa. Radot iespējas: izglītības vajadzības

Otrajā daļā pievērsta uzmanība mūsdienu procesiem un rīcībai, kas vērsta uz saiknes veidošanu, uzturēšanu un iespēju radīšanu bērniem un jauniešiem. Latviešu valodas apguve ir visbūtiskākais jautājums, par ko runā gan skolotāji, gan vecāki, gan paši bērni un jaunieši.

Valodu apguves teorētiskie un praktiskie aspekti: pētījumos balstīts skatījums (I. Margeviča-Grinberga)

I. Margeviča-Grinberga apskata vairāku valodu apguves teorētiskos un praktiskos aspektus no dažādu zinātņu nozaru perspektīvas, kā arī valodu zināšanu nozīmi veiksmīgai integrācijai mītnes zemes sabiedrībā.

- Vairums vecāku, jo īpaši tie, kas audzina bērnus etniski jauktās ģimenēs, saskaras ar izvēles grūtībām, kā atbalstīt bērnu divu vai vairāku valodu aktīvā lietošanā. Tas raksturīgi arī ģimenēm, kas pastāvīgi dzīvo valstī un reģionā, kurā dzimuši un kur izplatīta viena dominējoša valoda. Taču vēl jo sarežģītāk var izvērsties izvēle un darbs, kas jāiegulda vecākiem, kas audzina savas atvases ārpus dzimtās zemes un valodas pielietošanas vides.
- Senākie kļūdainie pieņēmumi, ka divu vai vairāku valodu lietošana, kas tik raksturīga diasporiskai dzīvei, rada bērnam apjukumu, kavē intelektuālo attīstību vai neļauj pilnībā apgūt ne vienu, ne otru valodu, zinātniskos pētījumos ir apgāzti. Šie mīti ir ne vien stigmatizējoši, bet arī balstīti kļūdainos pētījumos.
- Lai arī šiem mītiem nav pamatojuma, ne neirokognitīvos, ne lingvistiskos pētījumos, to sekas jūtamas joprojām. Vecāki var uztvert tos kā biedinājumu un izvēlēties sniegt mazāk bagātīgu valodu apguvi bērniem, kā arī reizēm izmantot kā attaisnojumu, lai vieglāk pieņemtu asimilāciju mītnes zemē. Tāpēc būtiski vecākus,

skolotājus un plašāku sabiedrību iedrošināt būt drošākiem un atvērtākiem, izmantojot vairākas valodas pat tad, ja kāda no tām nav apgūta pilnīgi brīvi. Cilvēcīgā saskarsmē, kurā mijas

vairāku valodu vārdi, ar praktisku gudrību un iejūtību var uzplaukt arī latviešu valodas prasme.

Izglītības vajadzības diasporas bērniem un jauniešiem (I. Vaickovska, A. Mellepe)

I. Vaickovska un A. Mellepe analizē diasporas bērnu un jauniešu pamatvajadzības izglītības jomā.

- Pašlaik latviešu valodas apguvi nodrošina diasporu organizētās nedēļas nogales latviešu skolas. No Latvijas puses sadarbību ar šīm skolām organizē Latviešu valodas aģentūra kopā ar Pasaules Brīvo latviešu apvienību un Eiropas Latviešu apvienību. Lai bērni un jaunieši varētu apgūt ne tikai valodu, bet iepazīties arī ar Latvijas vēsturi, ģeogrāfiju, kultūras vēsturi un latvisko dzīvesziņu, valsts finansē arī vasaras skolas, nometnes un dažādus diasporas kultūras pasākumus Latvijā un ārvalstīs.
- Pēdējo divdesmit gadu laikā iezīmējusies diezgan liela atšķirība starp Austrumu un Rietumu diasporām. Austrumu diasporās latviski runājošo skaits samazinās, tāpēc sarūkusī arī vajadzība pēc latviešu valodas skolotājiem, bet palielinājusies vajadzība pēc kultūras dzīves vadītājiem, kuri vietējiem bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem būtu gatavi mācīt ne tikai latviešu valodu, bet arī vadīt deju un mūzikas nodarbības, iepazīstināt ar latvisko dzīvesziņu.
- Rietumu diasporā, gluži pretēji, bērnu skaits pieaug, tāpēc arī vajadzību ir daudz un dažādu. Svarīgākās vajadzības ir šādas: nepārtraukts tiešais finansiālais atbalsts nedēļas nogales skolām (galvenokārt telpu īrei), mācību un metodisko materiālu nodrošinājums (īpaši elektroniskā formātā), skolotāju apmācība un tālākizglītība (mehānismi, kā motivēt brīvprātīgi strādājošos skolotājus), kā arī atbalsts kultūras un izglītības pasākumiem (kultūras kolektīviem, pasākumiem diasporās, nometnēm, vasaras skolām un pulciņiem).
- Daudziem bērniem nav iespējas apmeklēt latviešu nedēļas nogales skolas, tāpēc aktuāla ir vajadzība pēc nepilnas tālmācības programmas virtuālajā vidē, kas sniegtu iespēju apgūt latviešu valodu, vēsturi, ģeogrāfiju un kultūru arī individuāli, neatkarīgi no vietas, kurā bērni aug.
- Lai diasporas bērnu uzņemšana Latvijas skolās būtu viegla un sakārtota, nepieciešams pamatīgs darbs atzīmju un diplomu pielīdzināšanas sistēmas izveidē un cieņpilna, uz bērna labklājību un labsajūtu vērsta iekļaujoša kopējā atbalsta sistēma.

Bērnu un jauniešu nometnes diasporai – piederības un latviskās identitātes veidošana (L. Bužinska)

Pētījumā aplūkotas vairākas latviešu diasporas nometnes (latviešu skautu un gaidu kustībai Ziemeļamerikā, 2x2 jauniešu saietiem, SIF atbalstītajām nometnēm un 3x3 saietiem) ar mērķi izzināt, kā tajās tiek mācīta un uzverta latvietība un latviskums.

- Nometnes ir veids, kā bērniem un jauniešiem, kas dzimuši ārzemēs vai pārcēlušies uz dzīvi ārpus Latvijas, veidot piederības sajūtu Latvijai un tās sabiedrībai. Būtiski, ka šajās nometnēs netiek mācīts kāds konkrēts latvietības kanons, bet gan ļauts organizatoriem un dalībniekiem brīvi izvēlēties sev tuvāko latvietības un socializācijas izpausmes veidu.
- Nometnes ir ļoti intensīvs un laikietilpīgs notikums. Tās var būt ļoti spēcīgs impulss bērnu un jauniešu dzīvē, veicināt kopā

būšanas vēlmi un palīdzēt aizsākt dažādas kustības. Nometnes ir veids, kā saglabāt saiti ar Latviju, tās ir ne tikai rezultāts, bet arī process. Piedaloties nometnēs vai tās brīvprātīgi organizējot iespējams iegūt domubiedrus uz mūžu. Nometne ir arī ļoti praktisks un intensīvs pasākums, kuram beidzoties jāatgriežas ikdienas dzīvē. Ja jaunietis ir guvis papildījumu no aktivitātēm nometnē, viņš atgriežas papildīts un vēlas turpināt kontaktu ar nometnes biedriem, lai varētu kaut domās atgriezties piedzīvotajā.

- Svarīgi, ka ir pieejamas arī tādas nometnes, kuru izdevumus sedz valsts, dodot iespēju bērniem piedzīvot kopā būšanas prieku neatkarīgi no ģimenes materiālā un sociālā stāvokļa.

Jauno pedagogu starpkultūru izglītība Latvijā: iespēju un prakses izvērtējums (I. Margeviča-Grinberga)

I. Margeviča-Grinberga bērnu izglītības vajadzības skata daudz plašākā kontekstā (šie bērni ir atgriezušies no ārzemēm) un aplūko skolotāju izglītības jautājumus Latvijā, kā arī sniedz uz pētījuma rezultātiem balstītus ieteikumus skolotāju starpkultūru kompetences sekmēšanai studiju procesā.

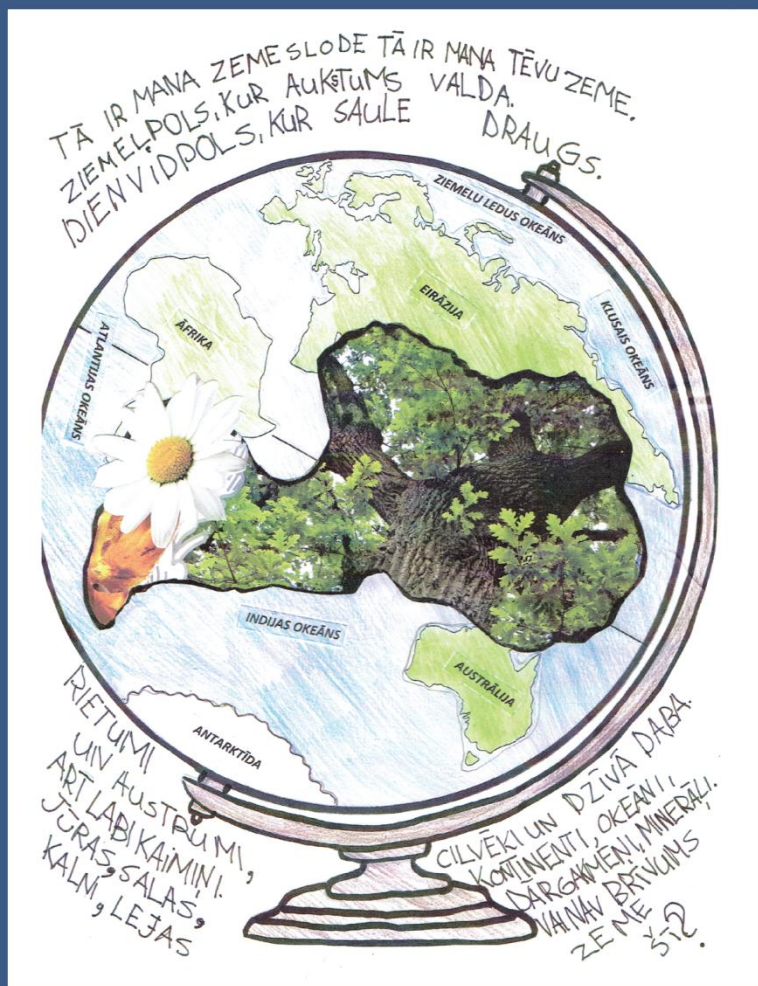
- Rakstā aplūkoti pieaugošās migrācijas radītie izaicinājumi izglītības sistēmai, īpašu uzmanību pievēršot skolotāju izglītībai.
- Autore sniedz teorētisku skatījumu uz skolotāju starpkultūru kompetences veicināšanas iespējām, kā arī sniedz ieskatu pētījumā par jauno skolotāju pieredzi darbā ar bērniem, kuriem ir migrācijas pieredze.

Skolotāja faktors: pedagogi dialogā ar bērniem un jauniešiem, kas atgriezušies Latvijā (L. Ose)

L. Ose piedāvā konkrētu modeli, kā skolotājiem veicināt radošāku, iekļaujošāku darbu ar bērniem, kas atgriezušies Latvijā.

- Latvija 2013. gada sākumā sāka īstenot Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānu, kurā īpaša loma atvēlēta izglītībai, akcentējot gan nepieciešamību saglabāt latviešu valodu diasporā kā etniskās identitātes uzturēšanas faktoru, gan faktu, ka bērnu izglītības uzsākšana ir viens no biežākajiem emigrantu atgriešanās iemesliem. Tomēr integrēšanās Latvijas skolās ne vienmēr norit ātri un labvēlīgi. Neseni pētījumi liecina par nepieciešamiem papildu atbalsta pasākumiem skolotājiem un skolēnu vecākiem. Vajadzīgi metodiskie un mācību materiāli, finansējums pedagogam par papilddarbu, pedagogu tālākizglītība par izglītojamo iekļaušanos Latvijas izglītības sistēmā, attālināti pieejama informācija vecākiem par Latvijas izglītības sistēmu un vēlamo ģimenes atbalstu skolēnam.
- Bērniem un vecākiem ir īpaši nepieciešams ierosinātais atbalsts, nepieciešams sajūst skolas un valsts rūpes, lai veidotos dialogs starp bērniem, vecākiem un skolu. Skolēni, kas atgriežas Latvijā, vēlas būt uzklauti un saprasti. Viņi gaida individuālu pieeju, kādu bija saņēmuši mītnes zemēs, kā arī atbalstu, adaptējoties Latvijas dzīvē, – zināšanas par jauniešu kultūrām, nerakstītiem likumiem, vēlamo uzvedību.
- Lai pedagoģiskais darbs ar reemigrējušajiem skolēniem būtu produktīvs, skolotājiem (1) jāatzīst skolēna citādība iepretim tiem skolēniem, kas auguši un socializējušies Latvijā; (2) sensitīvi, izmantojot formatīvā novērtējuma iespējas, jānovērtē viņu kompetenču statuss konkrētajā mācību priekšmetā; (3) jāiesaistās dialogā ar skolēnu par viņa kultūrpiederību un jānoskaidro viņa konkrētās orientācijas vajadzības Latvijas realitātē; (4) vairumā gadījumu jābūt gatavam darbam bilingvāli (latviešu un skolēna mītnes zemes vai ģimenes valodā, piem., angļu, vācu, krievu valodā) vai jāizmanto atbilstoši sagatavota bilingvāla asistenta – pedagoga palīga – atbalsts.
- Ceļu uz šādu produktīvu darbu sekmētu profesionālās pilnveides nodarbību piedāvājums izglītības iestādē, kas būtu veidots atbilstoši diasporas bērnu un jauniešu iepriekš veiktam izglītības un sociālo vajadzību novērtējumam, viņu kultūras profilu – identifikāciju – izpētei un skolotāju starpkultūru kompetenču, ieskaitot valodu zināšanas, sākotnējam novērtējumam.

Autore, Elizabete Eglīte, skolniece, 11.g., Latviešu skola Hamiltonā, Kanādā. Autores vēstījums: "Šis darbs tapa ar domu, ka latvieši atrodas visās pasaules malās. Un lai kur mēs arī būtu, Ziemeļpolā, Dienvidpolā, Austrumos, vai Rietumos, mēs visi esam uz vienas brīnišķīgas zemeslodes, bet Latvija un latvietība vienmēr būs sirdī un paša centrā. Mēs dzirdam un mācamies latviešu valodu un tradīcijas visur. Kanādā kur esmu es, un citās pasaules valstīs.

III Daļa. Ceļā uz dziļāku izpratni: Daudzdisciplināra pieeja

Grāmatas pēdējā daļā apkopoti pētījumi, kas piedāvā ielūkoties teorētiski padziļinātā un empīriski pamatotā skatījumā no vairākiem maz pētītiem vai pat līdz šim vispār neapzinātiem aspektiem diasporas bērnu un jauniešu jomā.

Jauniešu ģeogrāfiskā mobilitāte: komunikācija un saikne ar Latviju (E. Apsīte-Beriņa, Ģ. Burgmanis)

E. Apsīte-Beriņa un Ģ. Burgmanis analizē jauniešu mobilitāti saiknē ar identitātes veidošanos, dažādu sociālu lomu "izmēģināšanu".

- Bērnu un jauniešu migrācijā pretēji pieaugušajiem pārcelšanās ne vienmēr ir apzināts lēmums, bet gan dažādu apstākļu diktēts. Taču līdzīgi kā pieaugušo migrācijas profila raksturojumā arī bērnu un jauniešu grupa ir daudzveidīga. Vecāki, kam ir bērni vecumā līdz 18 gadiem, visbiežāk uz kādu no ārvalstīm devušies, saskaroties ar stabilitātes trūkumu Latvija un bažām par finansiālo nodrošinājumu nākotnē. Galamērķa valstī viņi iekļaujas vietējā darba tirgū un gūst stabilus vēlamā apjoma ienākumus. Savukārt jaunieši vecumā no 16 līdz 25 gadiem uz ārvalstīm visbiežāk devušies kā studenti vai skolēni. Viņi Latvijā saskārušies ar finansiālām grūtībām un šeit nesaskata darba iespējas. Turklāt jaunajā mītnes valstī daļa no šiem jauniešiem izvēlas pārtraukt studijas un sāk strādāt.
- Lai arī mācību uzsākšana vai iekļaušanās darba tirgū liek jauniešiem iesaistīties jaunās mītnes zemes sabiedriskajās aktivitātēs, tomēr novērojams, ka paralēli tiek saglabāta spēcīga fiziska un emocionāla saikne ar dzimteni. Jauniešiem ir intensīva virtuālā komunikācija. Lielākā daļa no viņiem turpina uzturēt saikni ar Latvijā esošajiem vecākiem, radiem, draugiem un paziņām, izmantojot dažādus saziņas kanālus vairākas reizes nedēļā, visbiežāk – informāciju komunikācijas tehnoloģijas, kā arī iespēju robežās ierodoties Latvijā.

Ārvalstīs dzīvojošie jaunieši regulāri seko Latvijas ziņu portāliem, TV un radio raidījumiem. Ievērojami mazāk viņi interesējas par ārvalstīs notiekošajiem latviešu kopienas

rīkotajiem pasākumiem, kas jauniešiem būtu svarīgi, lai saglabātu saikni ar Latviju.

Kultūras kapitāls, atgriešanās motīvi un pieredze: Latvijas studenti ārvalstīs (A. Lulle, L. Bužinska)

A. Lulle un L. Bužinska analizē ārzemēs studējošo un neseno absolventu redzējumu par kultūras kapitāla pilnveidi Latvijā, par atgriešanās nodomiem un pieredzi.

- Salīdzinot ar citām migrantu grupām, atgriešanās notiek biežāk, ja cilvēki dodas uz ārzemēm studiju nolūkā. Līdz ar to jauniešu aizbraukšana studiju nolūkos nav uztverama kā cilvēkkapitāla zudums, un mūsdienu migrācijā tā ietver pozitīvas iespējas arī Latvijas valstij un sabiedrībai.
- Izvēli studēt ārzemēs nosaka daudzveidīgi faktori, no kuriem būtiskākie ir atbrīvojums no studiju maksas vai iegūta stipendija, specifiska studiju joma, kā arī iegūt vispārēju dzīves pieredzi ārzemēs, ne tikai formālu izglītību. Turklāt Latvijas iedzīvotāji dodas uz ārzemēm ne tikai, lai īstenotu konkrētu mērķi – uzsāktu

studijas, bet arī tāpēc, ka mācības var kļūt par pārejas posmu diasporiskā dzīvē, kas uzsākta, piemēram, darba gaitās ārzemēs.

- Jaunieši vēlas iesaistīties dialogā, nevis būt tikai izpētes objekti. Viņi kā līdzvērtīgi partneri vēlas saņemt regulāru atgriezenisko saikni no valdības, iesaistīties nākotnes plānošanā. Daudzi studiju laikā un darba meklēšanas periodā gan apsver iespēju atgriezties, gan reāli atgriežas Latvijā, dodas prom un atkal atgriežas. Nodomu īstenošanā respondenti izceļ iespējas kultūras kapitāla ieguldīšanā Latvijā un tā pilnveidē, tai skaitā iespējas turpināt studijas kādā posmā arī Latvijā, kā arī norāda uz nozīmīgākajiem šķēršļiem, ieskaitot nelielās iespējas iekļauties darba tirgū. Respondenti arī īpaši uzsver pieredzes un identitātes paplašināšanos, kas iezīmē sociālu normu un vērtību maiņu.

Diasporas bērnu mācību gaitas Anglijas skolās: kvantitatīvs skatījums (O. Cara)

Šis ir pirmais pētījums, kurā detalizēti aplūkotas Latvijas bērnu skolas gaitas Anglijā, analizējot statistikas datus.

- Pēdējo gadu laikā Anglijas skolās ļoti strauji pieaudzis tādu bērnu skaits, kuru vecāki kā mājās lietoto pamatvalodu norādījuši latviešu valodu (no 739 bērniem 2008./2009. m. g.

līdz 7388 bērniem 2014./2015. m. g.). Protams, tie nav visi no Latvijas izbraukušie bērni Anglijas skolās, jo daļa vecāku izvēlas nenorādīt latviešu valodu. Šo bērnu skaits pamatskolās ir lielāks nekā vidusskolās, kas var būt saistīts ar migrācijas vai integrācijas un asimilācijas tendencēm. Tam var būt saistība arī ar to, ka parasti migrē ģimenes ar jaunākiem bērniem vai bērni piedzimst jau Anglijā.

- Pētījumā analizēti arī segregācijas un skolu kvalitātes jautājumi, kur ir īpaši nepieciešama diasporas locekļu sadarbība un atbalsts. Kā parādīja analīze, latviešu skolēniem ir zemas mācību sekmes, gan salīdzinot ar tiem bērniem, kuriem angļu valoda ir pirmā, gan ar tiem, kuriem tā ir papildu valoda un kuri ir norādījuši kādu citu mājas valodu.
- Zemām sekmēm var būt vairāki izskaidrojumi, kas vistīcāmāk ir savstarpēji saistīti. Zems angļu valodas zināšanu līmenis, ir tikai

daļējs izskaidrojums, jo starp šiem bērniem var būt tādi, kas angļu valodu nemaz neprot, un arī tādi, kas brīvi runā angļiski, turklāt bērna angļu valodas prasme var mainīties, viņam ejot cauri izglītības sistēmai un sociāli un emocionāli adaptējoties. Viens no skaidrojumiem ir tieši saistīts ar skolu kvalitāti un ar to, ka Latvijas valstspiederīgie Anglijā koncentrētāk dzīvo noteiktās pašvaldībās, kurās ir vairāk zemas kvalitātes skolu, kas ietekmē viņu bērnu sekmes mācībās. Otrs ir pastarpināti saistīts atkal ar skolu kvalitāti, t.i., ar to, ka vecākiem trūkst informācijas un zināšanu par skolām un skolu sistēmu Anglijā, tāpēc viņi nespēj iekārtot savus bērnus labākās skolās. Visbeidzot, vecākiem pašiem var būt sliktas angļu valodas zināšanas un slikta izglītības sistēmas izpratne, kas kavē viņu iesaisti mācību procesā, un tie nespēj palīdzēt saviem bērniem mācībās.

Krievvalodīgo emigrantu bērnu transnacionālās saites ar Latviju (I. Jurkāne-Hobeine)

I. Jurkāne-Hobeine raksturo līdz šim maz izprasto situāciju ar krievvalodīgo emigrantu bērniem. Pētījums balstīts intervijās ar krievvalodīgajiem Latvijas emigrantiem Zviedrijā un Lielbritānijā.

- Katru gadu no Latvijas emigrē tūkstošiem bērnu un jauniešu. Ņemot vērā vispārējo emigrācijas statistiku, puse no šiem bērniem un jauniešiem varētu būt nelatviešu bērni. Šajā pētījumā analizēts, vai un kā krievvalodīgie vecāki, kas emigrējuši ar bērniem vai dibinājuši ģimeni emigrācijā, veido bērnu transnacionālās saites ar Latviju. Pētījumā ar transnacionālām

saitēm tiek saprastas valsts valodas zināšanas un apguve un savu sakņu Latvijā apzināšanās.

- Runājot par to, vai bērnu vecāki apzinās to, ka viņu saknes ir Latvijā, stāstos izteikti parādījās vēlme nodalīt savu pašu paaudzi un bērnu paaudzi, jo katrai paaudzei ir cita dzimtene un līdz ar to veidojas katram sava, no vecākiem atšķirīga transnacionālā identitāte.
- Vecāki ievēro drīzāk liberālu pieeju, veidojot piederības sajūtu Latvijai, un formālā dzimtene un piederības sajūta netiek

noliegta, bet netiek arī īpaši attīstīta, atstājot to pašu bērnu ziņā. Tādā veidā kā spēcīgākā identitātes veidošanas un saglabāšanas komponente, ko krievvalodīgie Latvijas emigranti cenšas nodot saviem bērniem, ir nevis etniskā vai nacionālā identitāte, bet gan piederība krievu valodas videi.

- Personīgā līmenī saites ar Latviju ir visai spēcīgas, jo saites ar ģimeni, ja tā vēl palikusi Latvijā, saglabājas jo sevišķi kamēr bērni ir mazi. Taču netiek veidota saikne ar Latviju kā valsti, tāpēc tā ir vāja. Visspēcīgākā saikne ar Latviju krievvalodīgo emigrantu bērniem ir formāla, jo lielākajai daļai bērnu ir Latvijas

Bērnu priekšvārdu izvēle diasporā un to pētīšanas iespējas (M. Balode)

- Pētījumā sniegts gan vispārējs ieskats par personvārdu, galvenokārt priekšvārdu, lietojumu, gan to pētīšanas iespējas, lai atklātu plašo personvārdu pētniecības lauku. Vispusīga personvārdu analīze varētu būt labs instruments dažādu sociālo zinātņu pētniekiem tādu jautājumu izpētē, kuri saistīti ar sabiedrību, tai skaitā, lai no dažādiem aspektiem pētītu diasporā dzīvojošos latviešus.
- Bērna vārda izvēle ir atbildīgs un sarežģīts process, tomēr vēl sarežģītāks tas kļūst diasporā, kad starp daudzajiem vārda izvēles nosacījumiem ir jāatrod kompromiss. Vēl grūtāk tas ir

pilsonība. Savukārt visvājākā saikne ar Latvijas valsti ir tās valsts valodas zināšanas, jo krievvalodīgo bērni neprot vai aizmirst latviešu valodu. Vecāku vēlme, lai bērni zinātu pēc iespējas vairāk valodu, ieskaitot latviešu, saduras ar realitāti, kur latviešu valoda zaudē konkurencē ar lielajām pasaules valodām. Bieži vien bērni un vecāki ir aizbraukuši no Latvijas ar vājām latviešu valodas zināšanām un, uzturoties Latvijā, dzīvo krievu valodas vidē. Šis apstāklis kavē bērnu nonākšanu latviešu valodas vidē un integrēšanos Latvijas diasporā vai Latvijas sabiedrībā, ja bērniem tāda vēlme rodas.

tad, kad šis jautājums jārisina etniski jauktā ģimenē, kur vecāki vēlas bērna vārdā atspoguļot gan etniski jaukto izcelsmi, gan radniecību, gan estētisko skaistumu, gaumi un citus personiski nozīmīgus faktoros, kā arī nodrošināt, lai vārds mītnes zemē būtu iederīgs un palīdzētu bērnam sasniegt vēlamos mērķus.

- Sākotnējā izpēte un teorētiskā analīze liecina, ka diasporā vārda izvēlē primārie un noteicošie ir citi faktori, nekā dzīvojot etniskajā dzimtenē. Lai labāk izprastu šos procesus diasporas latviešu vidē, nepieciešams veikt plašākus un vispusīgus personvārdu pētījumus.

Līnijas un saskarsme: refleksijas par bagātinošu robežošanas Latvijas daudzveidīgajā sabiedrībā (A. E. Reinolde)

- A. E. Reinolde, kas pati bijusi diasporas bērns un tagad ir māte, personīgi konceptuālā pieejā atklāj savus vērojumus un analizē intervijas ar repatriantiem un ļaudīm, kas Latvijā iebrukuši pēc 1990. gada.
- Autore mudina pievērsties mūsdienu Latvijas un diasporas izpratnei kā robežjoslām, saskarsmes zonām, kas gan automātiski nerada priekšrocības, bet gan prasa darbu un radošumu. Ar aktīvu iesaisti un darbu varam tās attīstīt, nenievāt citādo un pastāvēt mainoties, un šādi saglabāt un pilnveidot *kopīgo labumu* – latviešu valodu un kultūru.

Latvijas Universitātes diasporas un migrācijas pētījumu centra paspārnē 2015. gadā notika intensīvs darbs pie grāmatas par diasporas bērniem un jauniešiem. Tā kā grāmatas mērķgrupa ir dzīvesprieka pilna, radās ideja rīkot atklātu konkursu grāmatas vāka noformējumam, tādejādi padarot grāmatu tuvāku plašākai auditorijai.

Konkursā varēja piedalīties jebkurš interesents, bet īpaši tika aicināti piedalīties bērni un jaunieši. Savus darbus grāmatas vāka konkursam varēja iesniegt fotogrāfiju un zīmējumu formā.

Kopumā 24 darbus iesniedza 10 personas, no kurām divas bija latviešu diasporas skolu pārstāves, kuras iesniedza diasporas bērnu zīmējumus.

Bērni iesniegtajos zīmējumos atspoguļoja idejas par to, kas viņiem saistās Latviju- cilvēki, svētki, daba, bet citu iesniegtajās fotogrāfijās izteikti parādījās tautas tērpu motīvi- gan latviešu tautas tērpu, gan citu zemju tautas tērpi. Žūrija, kuras sastāvā bija grāmatas autori un Latvijas Universitātes Akadēmiskā apgāda kolektīvs, novēroja, ka iesniegtie darbi varētu būt vesela pētījuma vērts projekts, kurā varētu izzināt, kā cilvēki iedomājas diasporu un latviešus.

LU DMPC kolektīvs sirsnīgi vēlas pateikties visiem, kuri piedalījās šajā konkursā!

Pulcēšanās, dziesmu un deju svētki – diasporas tūrisma viens no stūrakmeņiem

Autors: Jurgis Rikveilis. Autora vēstījums: “Fotogrāfiju tapusi Raganā veidojot deju ansambļa uzņemšanas materiālus un nav tiešā veidā saistīta ar diasporas latviešiem, tomēr tajā izmantotie simboli un stilizētie tērpi aicina vērst uzmanību uz tieši ārzemēs dzīvojošo latviešu visnepiejamākajām lietām. Tāpat arī viegli vilkt paralēles starp meitenes cerīgo skatu tālienē un skumjām, ko bieži izjūt diasporas latvieši runājot par to kultūras daļu, kas vairs nav tik pieejama, kā mājās.”

Diasporas tūrisms: vajadzību analīze Latvijā

2015. gadā, sadarbībā ar LU Ekonomikas un vadības zinātnes institūtu un pateicoties Baltijas-Vācijas augstskolu birojam, DMPC turpina izstrādāt pētījumu apakšvirzienus diasporas tūrisma izpētē. Pētījumā veiktas 14 intervijas ar tūrisma nozarē iesaistītiem ekspertiem un attiecīgi veikta daļēji strukturēta nozares vajadzību analīze.

Sektoru:

Transports

- Lidmašīnas
- Prāmji
- Privātās automašīnas
- Autobusi
- Automašīnu īre Latvijā

Citi

- Viesnīcas
- Muzeji
- Veikali (nišas produkti)
- Restorāni, bāri
- Nekustamais īpašums

- Ekspertu intervijās secināts, ka valsts, pašvaldību un privātajā sektorā ir vērojama vēlme strādāt ar diasporu, bet trūkst informācijas, īpaši par neseno emigrantu ceļošanas ieradumiem.
- Svarīgi domāt par valsts zīmolu, tēlu. Austrumeiropas jautājums.
- Dziesmu un deju svētki, pulcēšanās pasākumi, kultūras bagātība kā priekšnoteikums diasporas tūrismam.
- Politikas plānošana un infrastruktūra (piem., avioliņijas, ceļi uz nozīmīgām galamērķa valstīm, augstas kvalitātes sistēmas).

- Eiropas diasporas kopienām Latvija jāpozicionē kā centrs.
- Saikne starp reģionālo/vietējo tūrismu un diasporas tūrismu: atvaļinājumu pavadīšana Latvijā.
- Dati, statistika.
- Nepieciešamība pēc konkrētiem pakalpojumiem.
- Prognozes, dinamika neseno emigrantu kopienās.
- Klases, gaumes atšķirības.
- Simpātiju diaspora.

Pasākumi:

- Radnieku un draugu apciemošana
- Liela mēroga kultūras pasākumi, sanāksšanas (pilsētas)
- Konferences, liela mēroga pasākumi
- 'Dzimtas sakņu' tūrisms (muižas, kapsētas), ģenealoģijas tūrisms
- Medicīnas tūrisms
- Īpaši notikumi, piem., kāzas, dzimšanas dienas, ģimeņu sanāksšanas
- "Sveika, dzimtene!", "Heritage Latvia"

Gūtās atziņas:

- Individualizēta pieeja
- Valsts pieeja
- Ekonomiski ieguvumi un cilvēciskas, kultūras vērtības
- Plašāka saikne ar atgriešanās migrāciju
- Plašāka sapratne, par tūrismu nepieciešams domāt citādāk

Ziņojumu saturiski sagatavoja MADARA KANASTA, noformēja ELZA UNGURE
LU DIASPORAS UN MIGRĀCIJAS PĒTĪJUMU CENTRS
2015

LU DMPC darbojas ar Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas finansiālu atbalstu.

<http://www.diaspora.lu.lv/>